

avtorji

prof. dr. Matjaž Ambrož, prof. dr. Ljubo Bavcon,
prof. dr. Zvonko Fišer, prof. dr. Damjan Korošec,
doc. dr. Vasilka Sancin, doc. dr. Liljana Selinšek,
prof. dr. Mirjam Škrk

**MEDNARODNO
KAZENSKO
PRAVO**

redaktorja

prof. dr. Ljubo Bavcon
prof. dr. Mirjam Škrk

stvarno kazalo

doc. dr. Sabina Zgaga

recenzenta

prof. dr. Danilo Türk
prof. dr. Ernest Petrič

LJUBLJANA 2012

VSEBINA

Spremna beseda (dr. Danilo Türk)	15
Spremna beseda (dr. Ernest Petrič)	17
Predgovor (dr. Ljubo Bavcon, dr. Mirjam Škrk)	21
A. UVODNI DEL	25
1. POJEM, RAZVOJ IN TEORIJA MEDNARODNEGA KAZENSKEGA PRAVA	25
1.1. Pojem mednarodnega kazenskega prava (dr. Ljubo Bavcon)	25
1.2. Razvoj mednarodnega kazenskega prava (dr. Ljubo Bavcon)	28
1.2.1. VSEBINA MEDNARODNEGA KAZENSKEGA PRAVA V STAREJŠEM KAZENSKEM PRAVU	28
1.2.2. KRATEK PREGLED RAZVOJA NORM MEDNARODNEGA PRAVA KAZENSKOPRAVNE NARAVE	31
1.3. Prizadevanja Komisije ZN za mednarodno pravo (dr. Mirjam Škrk)	35
1.3.1. OSNUTEK ZAKONIKA O HUODELSTVIH PROTI MIRU IN VARNOSTI ČLOVEŠTVA (dr. Mirjam Škrk)	36
1.3.2. OSNUTEK STATUTA MEDNARODNEGA KAZENSKEGA SODIŠČA (dr. Mirjam Škrk)	37
1.3.3. NOVEJŠI RAZVOJ MEDNARODNEGA KAZENSKEGA PRAVA PO LETU 1990 (dr. Ljubo Bavcon)	40
1.4. Kratek pregled zdaj veljavnih norm kazenskopravne narave v mednarodnem pravu (dr. Ljubo Bavcon)	43
1.4.1. NORME MATERIALNOPRAVNE NARAVE	43
1.4.2. NORME KAZENSKE PROCESNE NARAVE	45
1.4.3. NORME KAZENSKE ORGANIZACIJSKE NARAVE	46
1.4.4. NORME KAZENSKE IZVRŠILNE NARAVE	48

1.5. Posegi mednarodne skupnosti na področju kriminologije in kriminalitetne politike (dr. Ljubo Bavcon)	49
1.6. Status kazenskega prava v pravnem redu Evropske unije (dr. Ljubo Bavcon)	50
2. VIRI MEDNARODNEGA KAZENSKEGA PRAVA (dr. Mirjam Škrk)	52
2.1. Predstavitev virov mednarodnega prava po členu 38/I Statuta Meddržavnega sodišča	52
2.1.1. MEDNARODNE POGODBE	55
2.1.2. OBIČAJNO MEDNARODNO PRAVO	59
2.1.3. SPLOŠNA PRAVNA NAČELA	62
2.1.4. MEDNARODNA SODNA PRAKSA IN PRAVNA ZNANOST	63
2.2. Drugi viri mednarodnega kazenskega prava	64
2.3. Člen 21 Rimskega statuta (Uporabno pravo)	65
3. TEORETIČNE ZAMISLI O MEDNARODNEM KAZENSKEM PRAVU (dr. Ljubo Bavcon)	69
3.1. Dve temeljni zamisli o mednarodnem kazenskem pravu	69
3.2. Razmerje med mednarodnim pravom in mednarodnim kazenskim pravom	73
4. TEMELJNO O RAZMERJU MED DOMAČIM IN MEDNARODNIM KAZENSKIM PRAVOM (dr. Ljubo Bavcon)	75
4.1. Splošno o tem razmerju	75
4.2. Mednarodno kazensko pravo in Republika Slovenija	79
B. MATERIALNO MEDNARODNO KAZENSKO PRAVO	85
1. SPLOŠNI DEL MEDNARODNEGA KAZENSKEGA PRAVA	85
1.1. Temeljna načela mednarodnega kazenskega prava (dr. Ljubo Bavcon)	85
1.2. Splošna načela mednarodnega prava in mednarodno kazensko pravo (dr. Ljubo Bavcon)	86
1.3. Načela veljavnega mednarodnega kazenskega prava (dr. Ljubo Bavcon)	88
1.4. Načela splošnega dela kazenskega prava in njihov položaj v mednarodnem kazenskem pravu (dr. Ljubo Bavcon)	90
1.4.1. NAČELO LEGITIMNOSTI IN OMEJENOSTI REPRESIJE	91
1.4.2. NAČELO ZAKONITOSTI	92
1.4.3. NAČELO SUBJEKTIVNE, KRIVDNE ODGOVORNOSTI	96

1.5. Instituti splošnega dela mednarodnega kazenskega prava	99
1.5.1. RAVNANJE (dr. Damjan Korošec)	100
1.5.1.1. <i>Splošno</i>	100
1.5.1.2. <i>Storitvena in opustitvena izoršitvena ravnanja</i>	101
1.5.1.3. <i>Čas in kraj izoršitve kaznivega dejanja, časovna in krajevna veljavnost mednarodnega kazenskega prava in osebna veljavnost mednarodnega kazenskega prava</i>	103
1.5.1.4. <i>Steki</i>	107
1.5.2. OBLIKE STORILSTVA (dr. Damjan Korošec)	109
1.5.2.1. <i>Splošno</i>	109
1.5.2.2. <i>T. i. klasično storilstvo (samostojni neposredni storilec)</i>	110
1.5.2.3. <i>Sostorilstvo in koncept skupnega kriminalnega podviga</i>	111
1.5.2.4. <i>Posredno storilstvo</i>	114
1.5.3. OBLIKE UDELEŽBE (dr. Damjan Korošec)	115
1.5.3.1. <i>Napeljevanje in ščuvanje</i>	115
1.5.3.2. <i>Pomoč</i>	116
1.5.3.3. <i>Sodelovanje v skupini, ki izvrši kaznivo dejanje</i>	117
1.5.4. KRIVDA (dr. Matjaž Ambrož)	118
1.5.5. POSKUS IN PROSTOVOLJNI ODPSTOP (dr. Matjaž Ambrož)	120
1.5.6. POVELJNIŠKA ODGOVORNOST (dr. Matjaž Ambrož)	121
1.5.6.1. <i>Status poveljnika</i>	123
1.5.6.2. <i>Opustitev nadzorstva nad podrejenimi</i>	124
1.5.6.3. <i>Izvršitev kaznivih dejanj iz pristojnosti MKS s strani podrejenih</i>	127
1.5.6.4. <i>Krivda nadrejenega</i>	128
1.5.6.5. <i>Poveljniška odgovornost in slovensko kazensko pravo</i>	131
1.5.7. RAZBREMENILNI INSTITUTI MATERIALNE NARAVE (dr. Matjaž Ambrož)	132
1.5.7.1. <i>Silobran</i>	133
1.5.7.2. <i>Skrajna sila</i>	135
1.5.7.3. <i>Ravnanje na ukaz</i>	137
1.5.7.4. <i>Zmote</i>	141
1.5.7.5. <i>Prostovoljni odstop</i>	143
1.5.7.6. <i>Duševna bolezen in duševna motnja, stanje omamljenosti</i>	144
1.5.7.7. <i>Razlogi izključitve kaznivosti, ki jih Rimski statut ne ureja</i>	145
1.5.8. NEZASTARLJIVOST MEDNARODNIH HUDODELSTEV (dr. Matjaž Ambrož)	146
1.5.9. KAZNI (dr. Matjaž Ambrož)	147

2. POSEBNI DEL MEDNARODNEGA KAZENSKEGA PRAVA	149
2.1. Uvodna izvajanja (dr. Ljubo Bavcon)	149
2.2. Mednarodna hudodelstva	153
2.2.1. RAZVOJ (dr. Ljubo Bavcon)	153
2.2.2. GENOCID (dr. Damjan Korošec, dr. Vasilka Sancin)	156
2.2.2.1. <i>Kratko o nastajanju inkriminacije genocida v mednarodnem kazenskem pravu</i>	156
2.2.2.2. <i>Konvencija [OZN] o preprečevanju in kaznovanju hudodelstva genocida iz leta 1948</i>	163
2.2.2.3. <i>Genocid in Statut Mednarodnega kazenskega sodišča za nekdanjo Jugoslavijo</i>	165
2.2.2.4. <i>Genocid in Rimski statut</i>	167
2.2.2.5. <i>Izbrana sodna praksa mednarodnih sodišč in tribunalov o genocidu</i>	170
2.2.2.6. <i>Genocid v slovenskem kazenskem pravu</i>	172
2.2.3. AGRESIJA (dr. Vasilka Sancin)	177
2.2.3.1. <i>Agresija kot protipravno ravnanje države</i>	177
2.2.3.2. <i>Kaznivo dejanje agresije posameznika</i>	181
2.2.4. VOJNA HUDODELSTVA (dr. Ljubo Bavcon)	186
2.2.4.1. <i>Splošne opombe</i>	186
2.2.4.2. <i>Struktura določbe o vojnem hudodelstvu</i>	187
2.2.5. HUDODELSTVA ZOPER ČLOVEČNOST (dr. Ljubo Bavcon)	191
2.2.5.1. <i>Splošne uvodne opombe in razvoj</i>	191
2.2.5.2. <i>Struktura hudodelstva zoper človečnost</i>	194
2.3. Mednarodna kazniva dejanja	196
2.3.1. PIRATSTVO (dr. Vasilka Sancin)	196
2.3.1.1. <i>Mednarodnopravno urejanje piratstva</i>	198
2.3.1.1.1. <i>Definicija piratstva</i>	199
2.3.1.1.2. <i>Konvencija za preprečevanje nezakonitih dejanj zoper varnost pomorske plovbe</i>	203
2.3.1.2. <i>Odzivi mednarodne skupnosti na piratstvo v 21. stoletju</i>	206
2.3.1.3. <i>Pregon piratov</i>	210
2.3.2. SUŽENJSTVO IN DRUGE OBLIKE DISKRIMINACIJE (dr. Ljubo Bavcon, dr. Damjan Korošec)	213
2.3.2.1. <i>Delovna definicija suženjstva in diskriminacije</i>	213
2.3.2.2. <i>Kratek zgodovinski pregled prepovedi suženjstva in drugih oblik diskriminacije</i>	214
2.3.2.3. <i>Prepoved suženjstva in drugih oblik diskriminacije v sodobnih mednarodnopravnih dokumentih</i>	216
2.3.2.3.1. <i>Univerzalni splošni dokumenti</i>	216

2.3.2.3.2.	Univerzalni specialni dokumenti	217
2.3.2.3.2.1.	<i>Prepoved suženjstva in sorodnih oblik sistemske diskriminacije</i>	217
2.3.2.3.2.2.	<i>Prepoved drugih oblik diskriminacije</i>	220
2.3.2.3.3.	Dokumenti regionalnega dosega – Evropa	222
2.3.2.3.4.	Dokumenti regionalnega dosega zunaj Evrope	223
2.3.2.4.	<i>Mednarodna sodna praksa v širšem smislu in pravna teorija – trenutno stanje razlage pozitivnopравnih instrumentov in pogled v prihodnost</i>	223
2.3.2.5.	<i>Prepoved suženjstva in drugih oblik diskriminacije in slovensko kazensko pravo</i>	225
2.3.3.	MUČENJE (dr. Damjan Korošec)	228
2.3.3.1.	<i>Delovna definicija mučenja in sorodnega ravnanja</i>	228
2.3.3.2.	<i>Kratek zgodovinski pregled prepovedi mučenja in sorodnega ravnanja</i>	229
2.3.3.3.	<i>Prepoved mučenja in sorodnega ravnanja v sodobnih mednarodnopравnih univerzalnih splošnih dokumentih</i>	231
2.3.3.4.	<i>Konvencija proti mučenju in drugim oblikam okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (OZN, 1984), vključno z opcijskim protokolom (OZN, 2002), in odsevi te konvencije v drugih univerzalnih mednarodnopравnih dokumentih</i>	232
2.3.3.5.	<i>Mučenje in Rimski statut</i>	240
2.3.3.6.	<i>Prepoved mučenja v dokumentih regionalnega dosega – Evropa</i>	241
2.3.3.7.	<i>Prepoved mučenja v dokumentih regionalnega pomena zunaj Evrope</i>	243
2.3.3.8.	<i>Mednarodna sodna praksa v širšem smislu in pravna teorija</i>	244
2.3.3.8.1.	Trenutno stanje razlage pravnih instrumentov	244
2.3.3.8.2.	Pogled v prihodnost	253
2.3.3.9.	<i>Prepoved mučenja in sorodnega ravnanja in slovensko kazensko pravo</i>	255
2.3.4.	TERORIZEM (dr. Ljubo Bavcon, dr. Damjan Korošec)	261
2.3.4.1.	<i>Državni in nedržavni terorizem</i>	261
2.3.4.2.	<i>Kratek zgodovinski pregled prepovedi terorizma</i>	264
2.3.4.3.	<i>Prepoved terorizma v sodobnih mednarodnopравnih univerzalnih dokumentih</i>	267
2.3.4.3.1.	Splošno o zatiranju terorizma	267
2.3.4.3.2.	Varnost civilnega letalstva	272
2.3.4.3.3.	Varnost na morju	277
2.3.4.3.4.	Varnost diplomatov, ugrabitve in jemanje talcev	277
2.3.4.4.	<i>Prepoved terorizma v sodobnih mednarodnopравnih regionalnih dokumentih Evrope</i>	279

2.3.4.5.	<i>Prepoved terorizma v sodobnih mednarodnopravnih regionalnih dokumentih zunaj Evrope</i>	280
2.3.4.6.	<i>Mednarodna sodna praksa v širšem smislu in pravna teorija</i>	280
2.3.4.6.1.	<i>Trenutno stanje razlage pozitivnopravnih instrumentov</i>	280
2.3.4.6.2.	<i>Pogled v prihodnost</i>	283
2.3.4.7.	<i>Prepoved terorizma in slovensko kazensko pravo</i>	283
2.3.5.	NEDOVOLJENA PROIZVODNJA IN PROMET Z DROGAMI (dr. Damjan Korošec, dr. Ljubo Bavcon)	286
2.3.5.1.	<i>Delovna definicija nedovoljene proizvodnje in prometa z drogami</i>	286
2.3.5.2.	<i>Kratek zgodovinski pregled prepovedi proizvodnje in prometa z drogami</i>	287
2.3.5.3.	<i>Nedovoljena proizvodnja in promet z drogami v sodobnih mednarodnopravnih dokumentih</i>	289
2.3.5.3.1.	<i>Univerzalni specialni dokumenti</i>	289
2.3.5.3.2.	<i>Dokumenti regionalnega dosega – Evropa</i>	293
2.3.5.4.	<i>Mednarodna sodna praksa v širšem smislu in pravna teorija</i>	295
2.3.5.4.1.	<i>Trenutno stanje razlage pravnih instrumentov</i>	295
2.3.5.4.2.	<i>Pogled v prihodnost</i>	296
2.3.5.5.	<i>Prepoved proizvodnje in prometa z drogami in slovensko kazensko pravo</i>	297
2.3.6.	NAPADI NA KULTURNE DOBRINE (dr. Ljubo Bavcon, dr. Damjan Korošec)	298
2.3.6.1.	<i>Delovna definicija napadov na kulturne dobrine</i>	298
2.3.6.2.	<i>Kratek zgodovinski pregled prepovedi napadov na kulturne dobrine</i>	299
2.3.6.3.	<i>Prepoved napadov na kulturne dobrine v sodobnih mednarodnopravnih dokumentih</i>	301
2.3.6.3.1.	<i>Univerzalni splošni dokumenti</i>	301
2.3.6.3.2.	<i>Univerzalni specialni dokumenti</i>	301
2.3.6.3.2.1.	<i>Zaščita kulturnih dobrin v miru</i>	301
2.3.6.3.2.2.	<i>Zaščita kulturnih dobrin v oboroženih spopadih</i>	302
2.3.6.3.3.	<i>Dokumenti regionalnega dosega – Evropa</i>	307
2.3.6.3.4.	<i>Dokumenti regionalnega dosega zunaj Evrope</i>	307
2.3.6.4.	<i>Prepoved napadov na kulturne dobrine in slovensko kazensko pravo</i>	308
2.3.7.	MEDNARODNO GOSPODARSKO KAZENSKO PRAVO (dr. Liljana Selinšek)	309
2.3.7.1.	<i>Mednarodni organizirani kriminal</i>	310
2.3.7.1.1.	<i>Mednarodni organizirani kriminal v dokumentih OZN</i>	312
2.3.7.1.2.	<i>Mednarodni organizirani kriminal v domači kazenski zakonodaji</i>	315

2.3.7.2.	<i>Pranje denarja</i>	316
2.3.7.2.1.	Pranje denarja v dokumentih OZN	317
2.3.7.2.2.	Pranje denarja v dokumentih Sveta Evrope	319
2.3.7.2.3.	Pranje denarja v dokumentih Evropske unije	321
2.3.7.2.4.	Pranje denarja v domači kazenski zakonodaji	322
2.3.7.3.	<i>Korupcija</i>	323
2.3.7.3.1.	Korupcija v dokumentih OZN	324
2.3.7.3.2.	Korupcija v dokumentih Sveta Evrope	326
2.3.7.3.3.	Korupcija v dokumentih EU	328
2.3.7.3.4.	Korupcija v dokumentih OECD	329
2.3.7.3.5.	Korupcija v domači kazenski zakonodaji	330
2.3.7.4.	<i>Ponarejanje denarja</i>	331
2.3.7.5.	<i>Kršitve pravic intelektualne lastnine</i>	333
2.3.7.6.	<i>Trgovanje na podlagi notranjih informacij</i>	335
2.3.7.7.	<i>Zloraba tehnologije v kriminalne namene</i>	336
 C. MEDNARODNA IN MEŠANA KAZENSKA SODIŠČA		339
1.	UVODNE MISLI (dr. Ljubo Bavcon)	339
2.	MEDNARODNA KAZENSKA SODIŠČA (dr. Mirjam Škrk)	341
2.1.	Nürnberško in Tokijsko sodišče	343
2.2.	Varnostni svet ZN in ustanovitev <i>ad hoc</i> mednarodnih kazenskih sodišč	346
2.2.1.	<i>AD HOC</i> MEDNARODNO KAZENSKO SODIŠČE ZA NEKDANJO JUGOSLAVIJO	346
2.2.1.1.	<i>Splošno</i>	346
2.2.1.2.	<i>Pristojnost</i>	347
2.2.1.3.	<i>Organi</i>	351
2.2.1.4.	<i>Potek postopka</i>	353
2.2.1.5.	<i>Drugo</i>	355
2.2.2.	<i>AD HOC</i> MEDNARODNO KAZENSKO SODIŠČE ZA RUANDO	356
2.3.	Mednarodno kazensko sodišče (MKS)	358
2.3.1.	POLOŽAJ MKS	358
2.3.1.1.	<i>Splošno</i>	358
2.3.1.2.	<i>Pravna podlaga</i>	360
2.3.1.3.	<i>Sedež in mednarodnopravna subjektiviteta</i>	363
2.3.2.	PRISTOJNOST	364
2.3.2.1.	<i>Stoarna pristojnost</i>	364
2.3.2.1.1.	Genocid	364

2.3.2.1.2.	Hudodelstva zoper človečnost	365
2.3.2.1.3.	Vojna hudodelstva	366
2.3.2.1.4.	Agresija	369
2.3.2.2.	<i>Osebná pristojnost</i>	371
2.3.2.3.	<i>Časovna pristojnost</i>	371
2.3.3.	POGOJI ZA IZVAJANJE JURISDIKCIJE	371
2.3.4.	DOPUSTNOST	374
2.3.4.1.	<i>Predhodni postopek glede dopustnosti</i>	376
2.3.4.2.	<i>Prepoved sojenja v isti stvari (ne bis in idem)</i>	377
2.3.5.	VLOGA VARNOSTNEGA SVETA ZN PRI IZVAJANJU JURISDIKCIJE	377
2.3.6.	ORGANI MKS	378
2.3.6.1.	<i>Sodišče</i>	378
2.3.6.1.1.	Sestava in pogoji za izvolitev sodnikov	378
2.3.6.1.2.	Predsedstvo, senati in tajništvo	379
2.3.6.2.	<i>Tožilec</i>	380
2.3.7.	SKUPŠČINA DRŽAV POGODBENIC	381
2.3.8.	SPREMEMBE RIMSKEGA STATUTA IN DRUGE KONČNE DOLOČBE ...	381
3.	MEŠANA KAZENSKA SODIŠČA OZIROMA HIBRIDNI MEHANIZMI (dr. Vasilka Sancin)	383
3.1.	Mešana kazenska sodišča v primerjavi z mednarodnimi kazenskimi sodišči	383
3.1.1.	IZREDNI SENATI V KAMBODŽI	384
3.1.2.	POSEBNO SODIŠČE ZA SIERRA LEONE	385
3.1.3.	MEŠANA SODIŠČA NA KOSOVU	386
3.1.4.	POSEBNI SENAT ZA VOJNE ZLOČINE DRŽAVNEGA SODIŠČA V BOSNI IN HERCEGOVINI	387
3.1.5.	AD HOC SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE ZA VZHODNI TIMOR	389
3.1.6.	POSEBNO SODIŠČE ZA LIBANON	390
3.2.	Pomen mešanih kazenskih sodišč oziroma hibridnih mehanizmov	391
D.	ELEMENTI PRAVA MEDNARODNE PRAVNE POMOČI V KAZENSKIH ZADEVAH (dr. Zvonko Fišer)	393
1.	MEDNARODNA PRAVNA POMOČ V KAZENSKIH ZADEVAH	393
2.	IZROČITEV (EKSTRADICIJA)	401
3.	PREDAJA	408

4. DRUGE OBLIKE MEDNARODNE PRAVNE POMOČI V KAZENSKIH ZADEVAH	414
4.1. Odstop in prevzem kazenskega pregona	414
4.2. Priznanje in izvršitev tuje kazenske sodbe	418
4.3. Mala mednarodna pravna pomoč v kazenskih zadevah	422
5. TENDENCE V RAZVOJU PRAVNE POMOČI V KAZENSKIH ZADEVAH	424
E. POSTOPEK PRED MEDNARODNIM KAZENSKIM SODIŠČEM (dr. Zvonko Fišer)	429
1. UVOD	429
2. NAČELA KAZENSKEGA POSTOPKA PRED STALNIM MEDNARODNIM KAZENSKIM SODIŠČEM	433
2.1. Domneva nedolžnosti	434
2.2. Načelo neodvisnega in nepristranskega sodnika	436
2.3. Načelo poštenega postopka in sojenja brez nepotrebnega odlašanja	437
2.3.1. NAČELO ENAKOSTI OROŽIJ	438
2.3.2. PRAVICA DO SOJENJA V RAZUMNEM ROKU	441
2.4. Načelo obvezne prisotnosti obtoženca na sojenju	442
3. PRAVNA JAMSTVA OBDOLŽENCEV	444
3.1. Pravice oseb med preiskavo (člen 55 Rimskega statuta)	445
3.2. Pravice obtoženca (člen 67 Rimskega statuta)	446
4. PREISKAVA	450
4.1. Odločitev tožilca o naznanilu o kaznivem dejanju	451
4.2. Tožilec in njegove naloge	456
4.3. Potek preiskave	458
4.4. Pripor obdolženca	465
5. VLOŽITEV IN POTRDITEV OBTOŽNICE	468
6. GLAVNA OBRAVNAVA	470
6.1. Potek glavne obravnave	472
6.2. Varstvo žrtev in prič	478
7. PRAVNA SREDSTVA	480
7.1. Pritožba zoper oprostilno ali obsodilno sodbo ali zoper kazni	482

7.2. Pritožba zoper druge odločitve	486
7.3. Revizija obsodbe ali kazni	487
8. MEDNARODNO SODELOVANJE IN PRAVNA POMOČ	489
9. IZVRŠEVANJE KAZENSKIH SANKCIJ PO RIMSKEM STATUTU	491
Seznam literature	495
Stvarno kazalo	511

Spremna beseda

Pred nami je knjiga, delo skupine avtorjev, profesorjev mednarodnega in kazenskega prava, ki na celovit, sistematičen in aktualen način analizira pojav – mednarodno kazensko pravo – ki je postal v mednarodni skupnosti in kazenskopravni teoriji ter praksi eden najzanimivejših.

Temeljni pojmi kazenskega prava so vselej bili predmet mednarodne primerjave, sodelovanja držav in medsebojnega vplivanja pravnih idej in načel. Na drugi strani pa je svet doživljal močan razvoj vojnega in humanitarnega prava, zlasti je z veliko dinamiko napredovala mednarodnopravna zaščita človekovih pravic. Dve pravni zamisli, obe usmerjeni k miru in blaginji človeštva, sta se začeli srečevati pred kakimi stotimi leti, a potrebnih je bilo še veliko let in hudo krvavih svetovnih vojn, da sta mednarodno pravo in kazensko pravo drugo drugemu odprli vrata, začeli ustvarjati pravila, načela, postopke in institucije, ki so se v zadnjih dvajsetih letih razvili v novo pravno disciplino – mednarodno kazensko pravo. Ta sprememba se je zgodila na ravni pozitivnega prava in vključuje sistem načel, pravil in institucij, obenem pa ima že tudi zadostno sodno prakso.

Delo Mednarodno kazensko pravo je prikaz vsega tega razvoja in sistematična obdelava vseh institutov te nove pravne discipline. Podana analiza in razlaga sta uspešno predstavili vsebine, ki so po svojem poreklu in pozitivnopravnem razvoju raznolike, izvirajo iz raznovrstnih pravnih aktov v različnih obdobjih sklepanja mednarodnih pogodb. Vendar analiza in sistematični pregled splošnega in posebnega dela mednarodnega kazenskega prava nedvomno izkazujeta visoko raven dosežene pravne skladnosti. Prav v tej skladnosti pa je odločilen argument za tezo o obstoju mednarodnega kazenskega prava.

Okoliščina, da je k tej skladnosti veliko prispeval statut Mednarodnega kazenskega sodišča, sprejet v Rimu leta 1998, je zanimiva – vzpostavitev nove institucije je terjala sistematičnost v rešitvi materialnopravnih vprašanj, tako splošnih kot tudi nekaterih, povezanih s posameznimi vrstami mednarodnih

hudodelstev. Avtorjem je uspelo to sistematično predstaviti tako s stališča zgodovinskega razvoja pravnih norm in institutov kot s stališča njihove institucionalne relevantnosti in uporabe v sodni praksi.

Velika novost v mednarodnem pravu so mednarodna in mešana kazenska sodišča. Tudi v tem poglavju je odlika besedila v celovitosti predstavitve institucionalnega razvoja, kar je bistvenega pomena za razumevanje statusa mednarodnega kazenskega prava danes. Že dejstvo, da je bilo v zadnjih desetletjih ustanovljenih devet sodišč, ki uporabljajo mednarodno kazensko pravo, veliko pove o tem, kako odločilno je bilo prav to obdobje. Sistematičnost predstavitve mednarodnega kazenskega prava postane intelektualno in praktično najbolj zanimiva, ko se dotakne tistih temeljnih, vselej odprtih vprašanj kazenskega prava, mednarodnega sodelovanja in zaščite človekovih pravic, ki zahtevajo skrbno sodno prakso in kontinuirano komentiranje. Tudi v tem pogledu so avtorji opravili pomembno delo. Naj za ponazoritev samo mimogrede poudarim, da so zavrnili vsakršno doktrino kolektivne kazenske odgovornosti, ki jo je sprejemalo še Nürnberško sodišče. Avtorji poudarjajo, da bi ob sprejetju kolektivne kazenske odgovornosti »kot aktivni subjekt lahko nastopila kakšna država in v takšnem primeru bi se mednarodno pravo pokazalo kot generator vojne, ne pa kot dejavnik miru«. Gre za zanimiv argument, ki izhaja iz hierarhije vrednot v mednarodni skupnosti (prvenstven pomen miru). Mednarodno kazensko pravo in mednarodni mir sta v tej načelni konstrukciji »zaveznika«. To hipotezo bo treba nenehno dokazovati v mednarodni sodni in siceršnji institucionalni praksi.

Naj poudarim, da so avtorji kompleksno problematiko, ki jo označujeta zelo dinamična mednarodna strokovna in politična razprava in heterogena sodna praksa, obdelali z velikim občutkom za bistvena vprašanja. To daje knjigi posebno vrednost. Bralec bo v njej našel celovit pogled na vprašanje mednarodnih kaznivih dejanj, hkrati pa ravno pravšnji vpogled v problematiko posameznih elementov kaznivih dejanj in sodne prakse, ki mu zadošča za razumevanje in morebitno še bolj podrobno preučevanje posameznih vidikov.

V sklepu te spremne besede naj ponovim, da je delo Mednarodno kazensko pravo zrelo sistematično delo o pravni disciplini, ki se je razvila tako rekoč pred našimi očmi v zadnjih dveh desetletjih. Pomembno je, da smo v Sloveniji dobili delo, ki bo nedvomno koristilo pri pouku prava, pa tudi v slovenski pravni in diplomatski praksi.

Ljubljana, september 2011

prof. dr. Danilo Türk

Spremna beseda

Mednarodno kazensko pravo, kot poseben del mednarodnega prava, je v svojem bistvu dete 20. stoletja. Njegov nastanek je del tistega veličastnega procesa, ki je v preteklem stoletju v pravnih pojmovanjih postavil v ospredje človeka, njegovo dostojanstvo, temeljne človekove pravice in nediskriminacijo. V tem procesu je tradicionalno pojmovana suverenost držav kot pravica suverena, pravica suverene države, dobila novo vsebino. Vse bolj je postajala in še postaja vsebina suverenosti dolžnost države varovati človeka, lastne državljane, vse ljudi in njihove pravice na svojem območju. Skratka, zagotavljati spoštovanje človekovih pravic, izhajajočih iz človekovega bistva, iz človekovega dostojanstva.

Ta proces, lahko bi rekli učlovečenje naše ere, je na mednarodni ravni tekel od uveljavitve načela o spoštovanju človekovih pravic in nediskriminacije v Ustanovni listini OZN in Splošne deklaracije o človekovih pravicah iz leta 1948 do številnih mednarodnih listin, deklaracij, resolucij in konvencij o varstvu človekovih pravic, univerzalnih in regionalnih. To se je izražalo tudi v hkrati potekajočem procesu uveljavljanja človekovih pravic v ustavah tako rekoč vseh držav.

Postavitev človeka in njegovih pravic v ospredje je vodila k razvoju pojmovanja, da kršitve človekovih pravic, zlasti tiste najbolj grobe in množične kršitve, kot so genocid, množični poboji, vojna hudodelstva, kazniva dejanja (hudodelstva) zoper človečnost in druga, zahtevajo tudi mednarodno kazensko sankcijo. Na temelju načel, na katerih sta delovala in sodila vojnim zločincem Nürnberško in Tokijsko mednarodno sodišče, sta se postopoma razvijali, v povezavi z mednarodnim humanitarnim pravom, tako materialno mednarodno kazensko pravo kot mednarodno procesno kazensko pravo. Ustanovljena so bila mednarodna kazenska sodišča, najprej sodišča za posamezne primere, npr. sodišče za sojenje za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije in v Ruandi, in nato stalno Mednarodno kazensko sodišče v Haagu. Prepoved in kaznovanje nekaterih zločinov sta se uveljavila kot

ius cogens sodobnega mednarodnega prava, zlasti prepoved mučenja, prepoved ubijanja civilistov, vojnih ujetnikov, ranjencev in vsekakor prepoved izvajanja genocida.

Ta razvoj je potekal kot del humanizacije sodobne človeške družbe, kot razvoj, vzpon človeške zavesti od časov, ko je bilo v vojni, v oboroženem konfliktu dovoljeno tako rekoč vse in ko je država s svojimi državljani na svojem ozemlju tako rekoč lahko počela vse, kar je hotela – do sodobnega sveta, ki naj bi ga označevali spoštovanje in varstvo človekovih pravic, univerzalna jurisdikcija za preganjanje in kaznovanje kaznivih dejanj po mednarodnem pravu. In kot del tega vsekakor tudi onemogočanje, da bi ostali nekaznovani tisti, ki bi v kakršnemkoli svojstvu, tudi kot najvišji državni voditelji, izvajali ali omogočali te zločine in bili odgovorni zanje.

V tem razvoju so poleg, če se tako izrazim, »dozorevanja človeštva« od divjaštva v humano in civilizirano družbo igrali pomembno vlogo ne le praksa držav, mednarodnih in nacionalnih sodišč, temveč v veliki meri tudi mednarodnopravna in kazenskopravna doktrina, razmisleki in spoznanja pravnih teoretikov. Prav pravna doktrina je veliko pripomogla k nastajanju nove pravne zavesti, za katero je spoštovanje človeka in njegovih temeljnih pravic sveto, nekaznovanost za te zločine pa nesprejemljiva. K temu je veliko prispevala tudi Komisija OZN za mednarodno pravo, z opredelitvijo nürnberških načel, s svojim delom o odgovornosti držav, s svojim prispevkom k oblikovanju statuta Mednarodnega kazenskega sodišča, s svojim še potekajočim delom pri projektih, npr. omejitve imunitete tudi najvišjih državnih funkcionarjev pred kazensko jurisdikcijo drugih držav z uveljavljanjem načela *aut dedere, aut iudicare*, in, kar vse posledično prispeva k uveljavitvi univerzalne jurisdikcije in vladavine prava (*rule of law*), v državah in v odnosih med državami.

Slovenski javnosti so bili ta razvoj in njegovi dosežki predstavljeni že leta 1997 z izjemno kakovostnim učbenikom o mednarodnem kazenskem pravu. Potreba po prenovljenem učbeniku pa je po skoraj 15 letih postala urgentna. Tako je v teh letih bilo ustanovljeno stalno Mednarodno kazensko sodišče in je začelo delovati. Delovala so *ad hoc* sodišča za zločine na območju bivše Jugoslavije, v Ruandi, Sierr Leone. Uveljavila se je praksa »mešanih sodišč«. Svet se je spremenil in zavest o odgovornosti posameznika po mednarodnem pravu se je okrepila. Opredeljeni so bili dodatna hudodelstva in zločini po mednarodnem pravu.

Vendar pa, proces utrjevanja naprednih tendenc razvoja človeške družbe, ki smo jih omenili, to so zlasti novo pojmovanje suverenosti držav, uveljavljanje človekovih pravic in njihovo spoštovanje ter mednarodnopravna odgovornost in kaznivost za zločine in hudodelstva po mednarodnem pravu, še zdaleč ni in še dolgo ne bo povsod in v vseh primerih uspešen in končan. Pomembno vlogo v tem procesu bodo imele nove generacije pravnikov,

vzgojenih z novimi pogledi in spoznanji, vključno z vsem tistim, kar pomeni mednarodno kazensko pravo. Nov »*opinio iuris*« nastaja tudi s tem, da so študentje prava in tisti, ki jih pravo sploh zanima, seznanjeni tudi s temeljnimi vprašanji mednarodnega kazenskega prava. Prav to pa je vsebina sijajnega dela, te druge izdaje učbenika, natančneje rečeno, temeljnega systemskega dela o mednarodnem kazenskem pravu. V njem so avtorji v uvodnem delu izpostavili in utemeljili temeljna vprašanja teorije mednarodnega kazenskega prava. V drugem delu so podrobno, z vso potrebno natančnostjo opredelili in razčlenili splošni in posebni del mednarodnega kazenskega prava. V tem delu so posebej izčrpno obravnavali glavne zločine po mednarodnem pravu, genocid, agresijo, vojna hudodelstva, hudodelstva proti človečnosti, ter druga mednarodna kazniva dejanja, kot so piratstvo, suženjstvo, mučenje in zla našega časa: terorizem, nedovoljena proizvodnja in promet z drogami, napadi na kulturne dobrine, mednarodni organizirani kriminal in korupcija. V četrtem delu izčrpno in z izjemno teoretično poglobljenostjo obravnavajo mednarodna sodišča od Nürnberškega in Tokijskega do stalnega Mednarodnega kazenskega sodišča ter položaj in vlogo tako imenovanih mešanih kazenskih sodišč. Posebno pozornost posvetijo tudi postopku pred Mednarodnim kazenskim sodiščem, pa tudi problemu mednarodne pravne pomoči v kazenskih zadevah. Knjigi je dodan obsežen in izčrpen seznam literature o vseh vidikih mednarodnega kazenskega prava.

Druga izdaja Mednarodnega kazenskega prava je tako vrhunsko delo slovenske mednarodnopravne in kazenskopravne doktrine. Je izjemen prispevek ne le k razvoju pravne vede v Sloveniji, marveč tudi izjemen prispevek h kulturizaciji življenja, humanizaciji človeške družbe in k razvoju pravne zavesti o spoštovanju človeka, njegovega življenja, njegovega dostojanstva, njegovih temeljnih pravic – in hkrati k odgovornosti države ter njenih organov in nosilcev državnih pooblastil za to, da se te vrednote dosledno in brez izjeme spoštujejo in varujejo.

Ljubljana, 14. septembra 2011

prof. dr. Ernest Petrič